EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA TOIMETISED. XV KÖIDE
BIOLOOGILINE SEERIA. 1966, Nr. 4

ИЗВЕСТИЯ АКАДЕМИИ НАУК ЭСТОНСКОЙ ССР. ТОМ XV
СЕРИЯ БИОЛОГИЧЕСКАЯ. 1966, № 4

https://doi.org/10.3176/biol.1966.4.11

P. PÕLDMAA, A. RAITVIIR

ANDMEID PÕHJA-EESTI RANNIKUALA LIUDSEENTE (DISCOMYCETES) KOHTA

Käesolevas artiklis käsitletakse peamiselt saprofüütseid liudseeni, mis L. Laasimeri (1958) geobotaanilise rajoneerimise järgi on kogutud Loode- ja Põhja-Eesti rannikuvöötme kuivade niitude alalt. Nimetatud rajoonist leidub nende seente kohta andmeid veel A. Raitviiru (1961a, 1961b; Райтвийр, 1965), T. Leisneri (1937, 1938, 1959) ja H. Pavese (1962), vähemal määral teiste autorite töödes, mida me (välja arvatud Райтвийр, 1965) käesolevas töös ei korda. Samalt alalt kogutud fütopatogeenseid liudseeni ja nende konidiaalstaadiume, mis kasvavad puitumata taimeosadel, käsitleb põhjalikumalt P. Põldmaa (Пылдмаа, 1966), esitades neist järgmised 12 liiki: *Leptotrochila cerastiorum* (Wallr.) Schüepp, *L. medicaginis* (Fuck.) Schüepp, *L. ranunculi* (Fr.) Schüepp, *Lophodermium juniperinum* (Fr.) de Not., *L. macrosporium* (Hart.) Rehm, *L. oxycocci* (Fr.) Karst., *L. pinastri* (Fr.) Chev., *Pseudopeziza trifolii* (Biv.-Bern.) Fuck., *Rhytisma acerinum* Fr., *R. andromedae* Fr., *Sclerotinia trifoliorum* Erikss., *Stamnaria Personii* (Fr.) Fuck.

Alljärgnevalt tuuakse andmeid liudseente 49 liigi kohta, mis kuuluvad järgmistesse seltsidesse: *Ostropales* (2 liiki), *Phacidiales* (2 liiki), *Helotiales* (20 liiki) ja *Pezizales* (25 liiki).

Leiukohtade esitamisel on P. Põldmaa kogutud eksemplarid tähistatud tähega «P» numbri ees; ülejäänud juhtudel on märgitud koguja nimi. Rajoonide ja linnade nimetused on lühendatud järgmiselt: Hr = Harju, KJ = Kohtla-Järve, Ra = Rapla, Rk = Rakvere, Tln = Tallinn. Kõik artiklis käsitletud herbaarmaterjalid, mida ei säilitata ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituudi herbaariumis (TAA), leiduvad Tartu Riikliku Ülikooli taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri herbaariumis (TU) ning on vastavalt tähistatud.

Aleuria aurantia (Fr.) Fuck. — Hr, Hara sidejaoskonna lähedal maanteeserval, soisel pinnasel, 30. VIII 1960, P 29 064.

Kasvab kõikjal savikas-liivasel või liivasel pinnasel.

Aleuria unicolor Gill. — Hr, Vasalemma raudteejaama juures, loopealsel, 29. IX 1957, H. Rebassoo.

Ascobolus furfuraceus Fr. — väga tavaline hobuste, veiste ja lammaste väljaheidetel.

Belonioscypha culmicola (Desm.) Dennis — Hr, Kose lähedal Pirita jõe kaldavõsas, kõrrelise kõduneval varrel, 15. VIII 1959, A. Elango (Райтвийр, 1965). Apoteetsiumid olid kuivanult munakollast värvust hümeeniumiga ja valkjaskollase välisküljega, kaetud väikeste kristallikes-

tega. Eoskotid tõlvjas-silindrilised, 105—20/10—11,5 µ. Eosed käävjad, enamasti selgelt neljarakulised, 21—24,5/3,2—4 µ. (Joon. 1.)

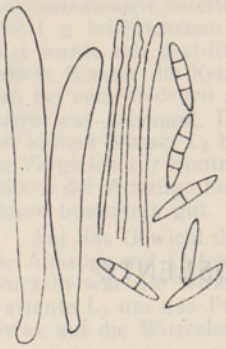

Biatorella resinae (Fr.) Mudd — Hr, Loksa lähedal Hara maantee ääres männikus, männi (*Pinus silvestris*) kuivanud okstel, 17. VII 1955, P 26916; Rk, Karepa ümbruses noores männikus, männi (*P. silvestris*) vaiku jooksvatel tüvedel ja okstel, 22. VII 1957, A. Raitviir 30916.

See kahjutu vaigul elav saprofüüt asustab tihti vaikujooksvaid haavandeid tekitavatest seenhaigustest kahjustatud puid.

Joon. 1. *Belonioscypha culmicola* (Desm.) Dennis — eoskotid, parafüüsid ja eosed. (Suurend. 750 ×.)

Cenangium ferruginosum Fr./ = *C. abietis* (Pers.) Duby / — Rk, Karepa, mustikamännikus männi (*Pinus silvestris*) okstel, 22. VII 1957, A. Meokas 18004, det. E. Parmasto.

Üsna sage.

Colpoma quercina (Fr.) Wallr. — väga levinud seen kogu uurimisalal. Esineb kõikjal, kus kasvab tammesid (*Quercus robur, Q. borealis*).

Cyathicula coronata (Fr.) de Not. — KJ, Ontika puhkekodu lähedal klindi jalamil, rohttaime kõduneval varrel, 16. X 1959, P 30303; KJ, Saka, klindialuses metsas, rohttaime kõduneval varrel, 23. IX 1964, A. Raitviir 43535.

Dasyscyphus clandestinus (Fr.) Fuck. — KJ, Suttermo lähedal vanal raiesmikul, vaarika (*Rubus idaeus*) kõdunevatel vartel, 9. VI 1959, P 26743.

Dasyscyphus corticalis (Fr.) Massee — Hr, Rae lähedal söödil, lepa (*Alnus incana*) lamaval kõduneval tüvel, 3. VII 1959, P 26995.

Dasyscyphus mollissimus (Lasch) Dennis — Tln-Merivälja, Kesk tee, kuuseheki all, rohttaime kõduneval varrel, 6. VII 1959, P 27098.

Dasyscyphus nidulus (Fr.) Massee — Hr, Vääna, niidul, angervaksa (*Filipendula ulmaria*) kõdunevatel vartel, 15. VI 1960, P 28448.

Dasyscyphus palearum (Desm.) Massee — Hr, Pärnamäe, põllul, rukki (*Secale cereale*) kõdunenud kõrtel, 5. VII 1959, P 27067 (Райтвийр, 1965).

Dasyscyphus sulphureus (Pers.) Massee — Hr, Kolgaküla kaupluse lähedal, nõgese (*Urtica dioica*) kõdunevatel vartel, 2. IX 1960, P 29069; KJ, Ontika puhkekodu lähedal klindi jalamil, rohttaime kõdunevatel vartel, 16. X 1959, P 27903. Apoteetsiumi katvad pikad karvad sisaldavad kollast pigmenti, mis muutub KOH-lahuses tumepunaseks. Eosed käävjad, 28—35/2 µ. (Joon. 2). Välimuselt sar-

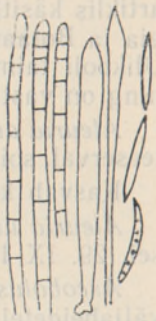

Joon. 2. *Dasyscyphus sulphureus* (Pers.) Massee — karvad, eoskott, parafüüs ja eosed. (Suurend. 750 ×.)

nane on samuti kollaste karvadega *D. mollissimus*, aga tema eosed on ainult 10—15 µ pikkused.

Geopyxis carbonaria (Fr.) Sacc. — väga tavaline kõikjal tuleasemetel.

Gyromitra esculenta Fr. — Tln-Pääsküla, Hämara külla viiva tee ääres, männi-segametsas maapinnal, 16. V 1959, P 26 355.

Väga sage.

Helotium calyculus (Fr.) Fr. — Hr, Loksa jõe ääres, paju (*Salix* sp.) kõdunevatel okstel maapinnal, 29. X 1958, P 26 267; KJ, Ontika puhkekodu lähedal klindi jalamil, kõdunevatel lehtpuuokstel maas, 16. X 1959, P 27 936; KJ, Kohtla-Järve raudteejaama ligidal võsastunud niidul, kõdunevatel lehtpuuokstel maas, 10. X 1959, P 27 774.

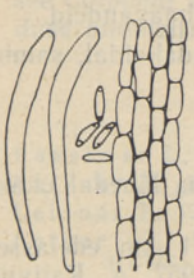

Joon. 3. *Helotium rhodoleucum* (Fr.) Fr. — eoskotid, eosed ja apoteetsiumi koore rakud. (Suurend. 750 ×.)

Helotium rhodoleucum (Fr.) Fr. — KJ, Suttermo, märjas kaasikus, osja (*Equisetum arvense*) kõdunevatel vartel maas, 9. VI 1959, P 26 735. (Joon. 3.)

Helotium scutula (Fr.) Karst. — KJ, Ontika puhkekodu lähedal klindi jalamil, rohttaime kõdunevatel vartel maas, 16. X 1959, P 27 902; Rk, Käsmu, rohttaime vartel, 22. IX 1964, A. Raitviir 43 523; Rk, Võsu, sanglepikus, angervaksa (*Filipendula ulmaria*) vartel, 22. IX 1964, A. Raitviir 43 526.

Helvella acetabulum (Fr.) Quel. — KJ, Kohtla-Järve pargi lõunaosas, tammede lähedal, 11. VI 1959, P 26 776.

Helvella crispa Fr. — Rk, Malla-Letipea tee ääres, segametsas maapinnal, 22. IX 1960, P 29 164.

Tavaline.

Helvella elastica Fr. — Rk, Malla-Letipea tee ääres, männikus maapinnal, 22. IX 1960, P 29 165.

Tavaline.

Helvella lacunosa Fr. — Hr, Hara sidejaoskonna aias, kruusatatud jalgteel, 30. VIII 1960, P 29 063.

Tavaline.

Humaria granulata (Fr.) Quel. — Hr, Kuusalu metsk., Loo, 11. IX 1959, K. Kalamees (TU); Ra, Märjamaa lähedal, 30. VIII 1956, P. Põldmaa.

Tavaline, eriti lehma väljaheidetel.

Hyaloscypha lachnobrachya (Desm.) Nannf. — Rk, Käsmu, vahtra (*Acer platanoides*) kõdunevatel lehtedel, 22. IX 1964, A. Raitviir 43 524; KJ, Saka, klindialuses metsas, vahtra (*Acer platanoides*) kõdunevatel lehtedel, 23. IX 1964, A. Raitviir 43 529. (Joon. 4.)

Hysteropezizella exigua (Desm.) Nannf. — Hr, Aksi saarel, loa (*Juncus conglomeratus*) vartel, 24. VIII 1960, P 28 914.

Joon. 4. *Hyaloscypha lacnobrachya* (Desm.) Nannf. — eoskotid, eosed ja karvad. (Suurend. 750×.)

Lachnea coprinaria (Cooke) Sacc. — Hr, Prangli, soostunud männikus lehmasõnnikul, 23. VIII 1960, P 28 880.

Lachnea gregaria Phill. — Hr, Anija metsk., 15. VIII 1959, U. Kalamees (TU); Tln, Veskimets, 1959, V. Puusepp.

Lachnea hemisphaerica (Fr.) Gill. — Hr, Hara sidejaoskonna juures okaspuumetsas, maapinnal, 2. VIII 1961, P 24 504.

Esineb kohati ohtralt.

Lachnea scutellata (Fr.) Gill. — Hr, Keila jõe ääres Hüüru juures, kõdunenud puutükil, 16. VIII 1960, P 28 730.

Väga tavaline kõdunenud puidul.

Lachnellula Willkommii (Hart.) Dennis/ = *Dasyscypha Willkommii* (Hart.) Rehm/ — Hr, Kose-Risti kalmistul, nii noortel kui ka vanadel lehistel (*Larix rossica*), 19. VIII 1959, A. Sõmermaa ja P. Põldmaa.

Lehistel väga sage, põhjustades neil tüvede ja okste haavandeid.

Lasiobolus pilosus (Fr.) Sacc. — Hr, Prangli saare idakaldal, samblikumännikus lehmasõnnikul, 25. VIII 1960, P 28 958.

Väga tavaline rohusööjate loomade väljaheidetel.

Morchella conica (Fr.) Quél. — kõikjal hajusalt.

Otidea grandis (Fr.) Rehm — Hr, Hara sidejaoskonna lähedal okaspuumetsa serval, maapinnal, 2. VIII 1961, P 24 501.

Pezicula frangula (Fr.) Fuck. — Rk, Rutja külast 1 km edelasse, paakspuu (*Rhamnus frangula*) lamaval tüvel, 22. VII 1957, A. Raitviir 40 098; KJ, Suttermo, märjas kaasikus, paakspuu (*R. frangula*) kõduneval tüvel ja okstel, 8. VI 1959, P 26 739.

Peziza badia Fr. — esineb kõikjal ohtralt.

Peziza echinospora Karst. — üsna tavaline tuleasemetel.

Peziza violacea Fr. — väga tavaline tuleasemetel.

Phialea cyathoidea (Fr.) Gill. — väga tavaline seen mitmesuguste rohttaimede kõdunevatel vartel. Uurimisalalt on teada üle kolme leiukoha järgmistelt substraatidelt: *Aegopodium podagraria, Angelica* sp., *Levisticum officinale, Solanum tuberosum, Urtica dioica.*

Pseudoplectania nigrella (Fr.) Fuck. — Hr, Viimsi poolsaare tipus, kuusikus maapinnal, 30. IV 1958, K. Kalamees (TU).

Pyronema omphalodes (Fr.) Fuck. — Hr, Hara ja Virve vahel, 2. IX 1959, V. Põldmaa.

Rhizina undulata Fr. — Hr, Hara, mustikakuusikus tuleasemel, 11. VIII 1959, P 27 588 ja okaspuumetsas maapinnal, 9. VIII 1959, P 27 541; Vasalemma lähedal, raiesmikul tuleasemel, 10. VIII 1960, P 28 636; Keila-Joa ja Laulasmaa vahel klindil, männikus tuleasemel, 14. VIII 1960, M. Kask 29 279.

Kohati väga ohtralt liivastes männikutes.

Sarcoscypha coccinea (Fr.) Lamb. — Rk, Kunda, Kunda jõe vasakul kaldal lepavõsas, kõdunevatel lepaokstel, 3. V 1958, A. Raitviir (TU).

Sarcosoma globosum (Fr.) Casp. — Hr, Viimsi poolsaare tipus, kuusikus maapinnal, 30. IV 1958, K. Kalamees (TU).

Sarcosphaera coronaria (Fr.) Boud. — Hr, Hara, mai 1958, P. Põldmaa.

Sclerotinia tuberosa (Fr.) Fuck. — Hr, Vasalemma, kuusikus, 25. V 1958, H. Rebassoo.

Stictis pupula Fr. — KJ, Toilast 7 km läände, klindialuses metsas, kõduneval lepaoksal, 15. VI 1961, V. Puusepp 14 647.

Stictis radiata S. F. Gray — KJ, Toila, paekaldajärsakul, paju (*Salix caprea*) kõduneval tüvel, 14. VI 1959, P 26 854.

Tapesia fusca (Mérat) Fuck. — Hr, Rae, lepa (*Alnus incana*) lamaval kõdunenud tüvel, 9. VII 1959, P 26 994; KJ, Kohtla-Järve, lepa (*A. incana*)

kõdunevatel okstel haohunnikus, 9. X 1959, P 27 738; Suttermo, märjas kaasikus, paju (*Salix* sp.) kõdunenud känNul, 9. VI 1959, P 26 734; Ontika, salumetsas, 18. VII 1955, E. Vimba, J. Smarods; Rk, Võsu, kõduneval okaspuidul maas, 28. VII 1959, P 27 361.

Väga sage.

Loetletud 49 seenest esinevad 21 sageli või väga sageli nii siin märgitud aladel kui ka kogu Eestis. Neist fütopatogeense eluviisiga on eeskätt *Lachnellula Willkommii* ja *Cenangium ferruginosum*; vähem väljendub see *Colpoma quercina* ja *Rhizina undulata* puhul (viimane ainult kirjanduse andmeil).

KIRJANDUS

Laasimer L., 1958. Eesti NSV geobotaaniline rajoneerimine. Tartu.

Leisner T., 1937. Ülevaade Tallinna seeneturust 1936. a. Eesti Loodus I **5** : 80—83.

Leisner T., 1938. Seente haruldasemaid leide. Eesti Loodus I **6** : 168—175.

Leisner T., 1959. Omapäraseid ja haruldasi seeni Eesti looduses. Eesti Loodus II **2** : 305—306.

Paves H., 1962. Abinõud lehiste tervisliku seisundi parandamiseks. Rmt.: Metsamajandus : 63—67. Tallinn.

Raitviir A., 1961a. Ülevaade operkulaatsete liudseente (*Pezizales*) levikust Eestis, I. Floristilised märkmed **1** : 131—136. Tartu.

Raitviir A., 1961b. Ülevaade sugukonna *Geoglossaceae* liikide levikust Eestis. Floristilised märkmed **1** : 131—145. Tartu.

Пылдмаа П., 1966. Фитопатогенные микромицеты приморской части Северной Эстонии. Тарту. (Trükis).

Райтвийр А., 1965. Предварительный обзор злакообитающих дискомицетов в Эстонии. В сб.: Проблемы изучения грибов и лишайников : 134—137. Тарту.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Zooloogia ja Botaanika Instituut

Saabus toimetusse
7. II 1966

П. ПЫЛДМАА, А. РАЙТВИЙР

ДАННЫЕ О ДИСКОМИЦЕТАХ (DISCOMYCETES) ПРИМОРСКОЙ ЧАСТИ СЕВЕРНОЙ ЭСТОНИИ

Резюме

В настоящей статье приводятся главным образом сапрофитные виды из группы *Discomycetes*, которые собраны из геоботанического района суходольных лугов в северо-западной части и северной приморской полосе Эстонии.

Рассматриваемые 49 грибов распределяются следующим образом: *Ostropales* — 2, *Phacidiales* — 2, *Helotiales* — 20 и *Pezizales* — 25 видов.

Из них часто или очень часто как на исследуемой территории, так и по всей Эстонии встречается 21 вид (*Aleuria aurantia, Ascobolus furfuraceus, Cenangium ferruginosum, Colpoma quercina, Geopyxis carbonaria, Gyromitra esculenta, Helvella crispa, H. elastica, H. lacunosa, Humaria granulata, Lachnea hemisphaerica, L. scutellata, Lachnellula Willkommii, Lasiobolus pilosus, Morchella conica, Peziza badia, P. echinospora, P. violacea, Phialea cyathoidea, Rhizina undulata* и *Tapesia fusca*).

Институт зоологии и ботаники
Академии наук Эстонской ССР

Поступила в редакцию
7/II 1966

P. PÕLDMAA, A. RAITVIIR

SOME DATA ON THE DISCOMYCETES OF THE NORTH-ESTONIAN COASTAL ZONE

Summary

This paper presents data chiefly on the saprophytic species of the *Discomycetes* which have been collected in the geobotanical region of meadow-land with dry valleys in the coastal zone of north-western and nothern Estonia.

The forty-nine fungal species under consideration are divided into orders as follows: *Ostropales* — 2 species, *Phacidiales* — 2 species, *Helotiales* — 20 species, and *Pezizales* — 25 species.

Twenty-one species of them are frequently or very frequently met either on the territory under study or throughout Estonia. They are: *Aleuria aurantia, Ascobolus furfuraceus, Cenangium ferruginosum, Colpoma quercina, Geopyxis carbonaria, Gyromitra esculenta, Helvella crispa, H. elastica, H. lacunosa, Humaria granulata, Lachnea hemisphaerica, L. scutellata, Lachnellula Willkommii, Lasiobolus pilosus, Morchella conica, Peziza badia, P. echinospora, P. violacea, Phialea cyathoidea, Rhizina undulata,* and *Tapesia fusca.*

Academy of Sciences of the Estonian SSR,
Institute of Zoology and Botany

Received
Feb. 7, 1966